

Školitelský posudek na práci Matěje Kůse s názvem *Upřímnost filmového já: Fotogenie lidské osobnosti v myšlení Jeana Epsteina*

Při zadávání této práce jsem na počátku pociťovala jistou míru skepse. Matěj Kůs se ponořil do historie teoretického uvažování o filmu, do kontextu francouzské avantgardy, respektive do myšlení částečného solitéra filmaře a esejisty Jeana Epsteina, aby se pokusil prozkoumat koncepty stojící na průsečíku „upřímnosti“ filmu a jakéhosi „já“. Skepse pramenila jednak z nedostupnosti původních pramenů, z poměrně značného množství sekundární literatury věnované J. Epsteinovi – a tím tedy i omezeného množství nezpracovaných témat – , jednak kvůli velice náročným, obecným otázkám, které si autor chtěl klást (sama bych se bála ptát na to, co je to upřímnost i co je to to já?). Po prvních konzultacích a přečtení vstupní části práce mě však výchozí pochyby opustily. Dostal se ke mně sebevědomý text z oblasti filosofie médií, který má solidní historický a teoretický základ a je v moha ohledech odvážný; text, který pomáhá pochopit myšlení Jeana Epsteina, úvahy o filmu v meziválečné době, ale přesto je bytostně teoretický, s mnoha přesahy a inspiracemi.

Matěj Kůs je studentem dvou oborů – filmové vědy a filosofie, přičemž v bakalářské práci tato dvě zaměření nestojí „vedle sebe“, ale prolínají se, vytvářejí jednotu, která se odráží jak ve stylu psaní, ve způsobu tázání se, ve výstavbě textu, tak se promítá do konceptů, které jsou používány, a v tom, jak jsou používány. Základní rámec vychází z filmové vědy – Matěj Kůs se soustřeďuje na texty Jeana Epsteina, jež jsou věnované filmu, respektive filmové specificitě, již lze zahrnout pod pojem „fotogenie“. U této roviny však nezůstává, z filosofického zázemí přejímá typ ptaní se, metodu kladení otázek, hledání vyššího smyslu a obecnějšího poznání. Spolu s textem tak můžeme sledovat i postupné myšlení Matěje Kůse, pomalu se rozvíjející nad filmovými texty (a filmovým médiem), realizující se v jazyce textu vlastního. Kůs tak v textech J. Epsteina postupně začíná zkoumat rozhodující moment transformace – nikoli transformace okolního světa do podoby filmu, jak by se dalo očekávat, ale vydává se hlouběji a zaměřuje se na transformaci lidské osobnosti filmovým médiem. Můžeme sledovat až určitou – v dobrém slova smyslu – posedlost hledáním toho, co nás fascinuje na filmovém zážitku, ale i toho proč a jak se realizuje já/subjekt ve vztahu k filmu a jak se můžeme skrze film vztahovat k druhým, ale i toho, co je to vlastně „upřímnost“ a jak nalézt něco, co tedy pouhou podívanou existenciálně přesahuje. V těchto okamžicích je pro něj Jean Epstein (a další autoři, kteří se věnují jeho myšlení) ani ne tak objekt zájmu, ale partner do dialogu, a jeho texty pozadím, z něhož se rodí autonomní text, ontologicko-epistemické podstaty.

V průsečíku tří os – filmu, před-filmovou skutečností a divákem – se nejen proměňují otázky, které si Matěj Kůs klade (a stupňuje se zmiňovaná posedlost), ale zároveň téma nabývá na aktuálnosti. Ještě více se rozvírá mezioborová perspektiva, ale i multiperspektiva, kterou můžeme v textech Jeana Epsteina vidět. Text ukazuje nejružnější hranice, které se díky specifickým úvahám J. Epsteina rozmlžují a rozplývají, dovolují nám otevřené myšlení, nové poznávání a prožívání (a v tomto gestu je patrná i těžko uchopitelná autenticita). Je pozoruhodné, jak práce zručně balancuje na hraně mezi silně dobovým zatížením (ať už se jedná o kabalistickou tradici, mysticismus, bergsonismus nebo tendence přiblížit se čtvrté dimenzi) a současnou perspektivou –

film se tak ukazuje jako možnost, jak se přiblížit nejen sobě samému a poznání druhého, ale i jinému myšlení a vidění, pohledu z boku, „lyrosofickému“ – slovy J. Epsteina – pojmání světa jako (an)organického celku, mezi rozumem a citem, které se blíží až současným posthumanistickým a postantropocentrickým úvahám. Myslím, že právě tuto pasáž či myšlenkovou linii by bylo vhodné rozpracovat do studie a publikovat ji (ideálně v časopise *Illuminace*).

Matěj Kůs zcela vyvrátil mou počáteční skepsi a napsal práci, která je v mnoha ohledech velice citlivá. Detailně přibližuje myšlení Jena Epsteina na pozadí dobových směrů a trendů, je hloubkovým čtením jeho textů a dešifrováním jeho mezioborového intelektuálního zázemí. Jde však dále: soustředí se na konkrétní, byť velice obecnou linii úvah napnutou mezi člověkem/lidmi, filmem a před filmovou skutečností (a je otázka, zda filmové diváctví není spíše metaforou lidského bytí a sledování filmu „světa“). A ještě dále: ukazuje filosofické otázky, které lze klást filmovému médiu jako takovému, ale i to, jaké mu kdy byly kladeny. Matěj Kůs prokázal jak dobrou práci s primární a sekundární literaturou, tak s přesahy k jejímu domýšlení, rozvíjení a komparování. Práce je místy kompilační, záhy se však vždy rozvíjí do vlastního autorova světa a svébytného uvažování o (zřejmě i velice osobně mířených) vedených otázkách a problémech. Je nutné ocenit i její jazykové a literární kvality, místy až poetická vyjádření, která nezastírají smysl ani přesnost výrazu.

Text rozhodně splňuje požadavky na bakalářskou práci, přičemž s radostí a s poděkováním za inspirativní čtení navrhuji hodnocení výborně.

Dne 17. července 2023, v Praze Michli

doc. PhDr. Kateřina Svatoňová, Ph.D.